

รัฐมนตรีมหาดไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๕

แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๕๕

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาค ๒๕๕๕ พรรษา
ปัจจุบันสมัย จันทรคตินิยม นักษัตรพัศธร ผักคณมาส
ศกตบักษ์ เทรสัทธิ สร้อยคติกาล มีนาคมมาส อัฐมสุรทิน
ศนवार โดยกาลบริจเฉท

ตอนที่ ๑๕ เก็บ ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลา
ธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถ
บพิตร

เสด็จออกพระที่นั่งอนันตสมาคม ท่ามกลางอุดมสันนิบาต
พระบรมวงศานุวงศ์และทูตานุทูต ผู้แทนนานาประเทศ สมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร เสนาบดียราชบริพาร เฝ้าเบื้องบาทบังคม
พรั่งพร้อมโดยอนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศความ
พระราชปรารภว่า จำเดิมแต่สมเด็จพระบรมปิตุลาธิราช
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระ
ราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม
พุทธศักราช ๒๔๗๕ สถาปนาระบอบการปกครองประชาธิปไตย
ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยแล้วนั้น ต่อมาก็ได้มีการ
ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอีกหลายฉบับ
จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒
โดยมุ่งหมายจะให้ม้หลักการใหม่เหมาะสมตามกาลสมัย แต่
ปรากฏว่าในเวลาอันเหตุการณ์ของโลกและสถานการณ์ภายในได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๕๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

เปลี่ยนแปลงไป จึงคณะบริหารประเทศชั่วคราวพร้อมด้วย
ข้าราชการทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และพลเรือน
คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช ๒๔๗๕ คณะ
รัฐประหาร พุทธศักราช ๒๔๙๐ และผู้รักชาติ ได้นำความ
กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต
กลับไปใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช
๒๔๗๕ พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ
พุทธศักราช ๒๔๘๒ และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วย
บทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๘๓ ทรงพระราชดำริเห็นเป็น
การสมควรที่จะใช้รัฐธรรมนูญนั้นไปพลางก่อน และโดยที่
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวแล้ว มีบทบัญญัติ
บางมาตราอันไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันดำเนิน
การปรับปรุงเสียใหม่ เพื่อให้เป็นหลักถาวรแห่งประศาสนวิธี
ต่อไป

สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมปรึกษาร่างรัฐธรรมนูญสนอง
พระเดชพระคุณสำเร็จลงด้วยดี จึงนำขณทุกเกล้าทุกกระหม่อม
ถวายคำปรึกษาแนะนำด้วยความยินยอม พร้อมทั้งจะตราเป็น

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไข
เพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๕๕ ได้ เมื่อและทรงพระราชวิจารณ์
ถว้นหว่กระบวนความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควร
พระราชทานพระบรมราชานุมติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเห็นอกระหม่อม
สั่งให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๕๕ ประสิทธิ์ประสาทประกาศ
พระราชทานแก่ประชากรของพระองค์ ตั้งแต่วันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ขอให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ จึงเป็นหลัก
ที่บ่งบัตถัยพิบัติภัยอันตรายอันจะมากล้ำกรายชาติ ศาสนาและ
ประชากรชาติ ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมใจสมัครสโมสรเป็น
เอกฉันท์ในอันจะรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญ เพื่อเพิ่มพูนสันติสุข
สวัสดิภาพแก่อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ ขอให้พระ
บรมวงศานุวงศ์และทง ข้าราชการทหาร พลเรือน พสกนิกร
จงสโมสรสามัคคี เพื่อความดำรงคงอยู่ด้วยดีแห่งระบอบ
ประชาธิปไตย คู่เคียงกับไทยรัฐราชสีมาธรรมเทือกถาวสาน
สมดังพระบรมราชปณิธานทุกประการเทอญ.

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๙๕

มาตรา ๑ ให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๔๗๒ เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับถาวรตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๒ ความในหมวด ๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ ให้แก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

- (๑) ให้ยกเลิกมาตรา ๙ ถึงมาตรา ๑๑
- (๒) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๔ ถึงมาตรา ๘ เป็นเลขมาตรา ๕ ถึงมาตรา ๙ ตามลำดับ
- (๓) ให้เพิ่มมาตราดังต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔ และมาตรา ๑๐ ถึงมาตรา ๒๓ ตามลำดับ

“มาตรา ๔ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้”

“มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์”

“ มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอีกไม่มากกว่าแปดคน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ”

“ มาตรา ๑๒ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีคดี การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งคดี ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย ”

“ มาตรา ๑๓ องคมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ รัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใดๆ ”

“ มาตรา ๑๔ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องปฏิญาณตนเฉพาะพระพักตร์พระมหากษัตริย์ว่า จะซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ ”

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

“มาตรา ๑๕ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง”

“มาตรา ๑๖ การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการใน พระองค์ และสมุหราชองครักษ์ ให้เป็นไปตามพระราช อัญชัญ”

✓ “มาตรา ๑๗ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน ราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราช ภาระไม่ได้ จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดคนหนึ่งด้วยความเห็นชอบ ของสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราช โองการ”

“มาตรา ๑๘ ในกรณีพระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้ง ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในมาตรา ๑๗ ก็ได้ ใน กรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ หรือเพราะเหตุอื่น ใดก็ได้ ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดคนหนึ่งสมควรดำรง ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อ ขอความเห็นชอบ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบ

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

แล้ว ก็ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศในพระปรมาภิไธย
พระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้แทนเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ในกรณีที่ไม่มีคณะองคมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่
แทนคณะองคมนตรีตามความในวรรคแรก ”

“ มาตรา ๑๕ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ก็นั้น ในกรณีที่
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความ
ในมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วย
เหตุใดเหตุหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็น
ประธานองคมนตรีมิได้ ”

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วย
เหตุใดเหตุหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่ง
ขึ้นเป็นประธานองคมนตรีชั่วคราว

ในกรณีที่ไม่มีคณะองคมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่
แทนประธานองคมนตรีตามความในวรรคแรก ”

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

“มาตรา ๒๐ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรด้วยถ้อยคำว่าจะซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

“มาตรา ๒๑ กรรณสูตราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ จะกระทำมิได้”

“มาตรา ๒๒ พระมหากษัตริย์ทรงบรรลุนิติภาวะเมื่อพระชนมายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์”

“มาตรา ๒๓ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ต่อสภา

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

ผู้แทนราษฎร เพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้สภาอัญเชิญองค์ผู้สืบบราชสันตติวงศ์ชนทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศองค์ผู้สืบบราชสันตติวงศ์ตามมาตรานี้ ถ้าได้มีการแต่งตั้งผู้ใดเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ ตามความในมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ก็ให้ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ถ้าไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตั้งกล่าวไว้ ก็ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในวรรคก่อน ให้นับบทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับ

ในกรณีที่ไม่มีคณะองคมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีกำหนดที่แทนคณะองคมนตรี หรือประธานองคมนตรี แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓ ความในหมวด ๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ ให้แก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

- (๑) ให้ยกเลิกมาตรา ๑๓ ถึงมาตรา ๑๕
- (๒) ให้แก้เลขมาตรา ๑๒ เป็นเลขมาตรา ๒๔
- (๓) ให้เพิ่มมาตราดังต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๓๗ ตามลำดับ

“มาตรา ๒๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคก่อน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิ หรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น”

“มาตรา ๒๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๒

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕

ราชกิจจานุเบกษา

๘ มีนาคม ๒๔๕๕

การขุมนุมสาธารณ การตั้งสมาคม การตั้งพรรคการเมือง
ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย”

“มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย
การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ
จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

“มาตรา ๒๘ การเกณฑ์แรงงานจะกระทำได้อีกแต่โดย
อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

“มาตรา ๒๙ รัฐย่อมเคารพต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของ
เอกชน การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชนมาเป็นของ
รัฐจะกระทำมิได้ เว้นแต่จำเป็นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค
หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้
มาซึ่งทรัพย์สินสาธารณะ หรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และ
ต้องชดเชยค่าทดแทนอันเป็นธรรมให้แก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิ
บรรเทาที่ได้รับความสะดวกในการโอนกรรมสิทธิ์นั้น”

“มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในเคหสถาน
บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและ
ครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดย

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๓

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

ปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองคดี การตรวจค้น
เคหสถานคดี จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย”

“มาตรา ๓๑ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการเลือกถิ่น
ที่อยู่ภายในราชอาณาจักรและในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้
บังคับแห่งบทกฎหมาย

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร จะ
กระทำมิได้”

“มาตรา ๓๒ บุคคลคนเดียว หรือหลายคนร่วมกัน
ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่
กฎหมายบัญญัติ”

“มาตรา ๓๓ สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความ
คุ้มครอง”

“มาตรา ๓๔ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่ง
เป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบต่อการกระทำของเจ้าพนักงานในฐานะ
เสมือนเป็นตุลาการหรือนายจ้างย่อมได้รับความคุ้มครอง”

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๔

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

“มาตรา ๓๕ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ
นี้ให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และ
รัฐธรรมนูญมิได้”

“มาตรา ๓๖ บุคคลซึ่งเป็น ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ
ประจำอื่น และพนักงานเทศบาลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตาม
รัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดใน
กฎหมาย หรือกฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจ
กฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ หรือ
วินัย”

“มาตรา ๓๗ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีหน้าที่
เคารพต่อกฎหมาย ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการโดยทาง
เสียภาษีและอื่น ๆ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๓ และมาตรา
๓๘ ถึงมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ
พุทธศักราช ๒๔๗๕ ตามลำดับ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๕

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๙๕

“หมวด ๓

แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๓๘ รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราชและร่วมมือกับ
กับนานาประเทศ เพื่อบำรุงสันติสุขของโลก

มาตรา ๓๙ รัฐต้องมีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราชและ
ประโยชน์แห่งประเทศชาติ

มาตรา ๔๐ รัฐจะต้องรักษาความสงบภายใน เพื่อยัง
ผลให้ราษฎรประสบสันติสุข

มาตรา ๔๑ รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนได้มีกรรมในทาง
เศรษฐกิจ และประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค
ให้ประสานกันกับการดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจส่วนเอกชน

มาตรา ๔๒ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม
การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ
สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษาชั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดการให้สถานศึกษา
ดำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

มาตรา ๔๓ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข ตลอดถึงการ
มารดาและทารกสงเคราะห์

การป้องกันและปราบโรคระบาด รัฐจะต้องกระทำให้แก่
ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า

มาตรา ๔๔ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับการตรากฎหมายและการบริหารราชการแผ่นดินตาม
นโยบายดังกล่าวไว้ และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ

มาตรา ๕ ความในหมวด ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราช
อาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๓๕ ให้แก้ไขเพิ่มเติม
ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้แก้ไขเลขหมวด ๓ เป็นเลขหมวด ๔
- (๒) ให้ยกเลิกมาตรา ๑๘ มาตรา ๒๑ มาตรา ๓๓
มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๑
- (๓) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๑๖ ถึงมาตรา ๑๗ เป็นเลขมาตรา
๔๕ ถึงเลขมาตรา ๔๖ ตามลำดับ
- (๔) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๑๘ ถึงมาตรา ๒๐ เป็นเลขมาตรา
๔๗ ถึงเลขมาตรา ๔๙ ตามลำดับ

- (๕) ให้แก้ไขมาตรา ๒๒ ถึงมาตรา ๓๒ เป็นเลข
มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๑ ตามลำดับ
- (๖) ให้แก้ไขมาตรา ๓๕ ถึงมาตรา ๓๖ เป็นเลขมาตรา
๖๕ ถึงมาตรา ๖๖ ตามลำดับ
- (๗) ให้แก้ไขมาตรา ๓๗ เป็นเลขมาตรา ๖๘
- (๘) ให้แก้ไขมาตรา ๓๘ เป็นเลขมาตรา ๗๑
- (๙) ให้แก้ไขมาตรา ๔๐ เป็นเลขมาตรา ๗๔
- (๑๐) ให้แก้ไขมาตรา ๔๒ ถึงมาตรา ๔๕ เป็นเลขมาตรา
๗๗ ถึงมาตรา ๘๐ ตามลำดับ
- (๑๑) ให้เพิ่มมาตราตั้งต่อไปเป็นมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐
มาตรา ๖๒ ถึงมาตรา ๖๔ มาตรา ๖๗ มาตรา ๖๘ ถึง
มาตรา ๗๐ มาตรา ๗๒ ถึงมาตรา ๗๓ มาตรา ๗๕
ถึงมาตรา ๗๖

“มาตรา ๔๗ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้อยู่ในตำแหน่ง
ได้คราวละห้าปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นนอก
จากถึงคราวออกตามวาระ ให้เลือกตั้งสมาชิกคนแทนให้เต็ม
ตำแหน่งที่ว่างอยู่ แต่ถ้าสมาชิกที่เข้ามาแทนนั้น ให้อยู่ใน
ตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน”

“มาตรา ๕๐ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง
เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ หรือยุบสภา
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้
สมัครรับเลือกตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๕) สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่ง โดย
เห็นว่ามีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความ
เสื่อมเสียแก่สภา มติในข้อนี้ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่า
สองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

การวินิจฉัยขาดตาม (๔) ให้ศาลฎีกาวินิจฉัยตามวิธีการที่
กฎหมายกำหนด แต่การขาดของศาลฎีกาย่อมไม่กระทบ
กระทั้งการที่สมาชิกนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่ในสภาก่อนแก่การขาด”

“มาตรา ๖๒ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ หรือ
คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำการ

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

สอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่
ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภา หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำ
ความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกในขณะกระทำความผิด ให้ร้าย
งานไปยังประธานสภาโดยด่วน และประธานสภาอาจสั่งปล่อย
ผู้ถูกจับให้พ้นจากการคุมขังได้

“มาตรา ๖๓ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะ
พิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับ
อนุญาตจากสภา แต่กระนั้น การพิจารณาคดีก็ต้องไม่เป็นการ
ขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุมสภา

การพิจารณาที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็น
สมาชิก ย่อมเป็นอันใช้ได้”

“มาตรา ๖๔ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกคุมขังใน
ระหว่างสอบสวน หรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึง
สมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี ต้อง
สั่งปล่อยทันที ถ้าหากสภาได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามความในวรรคก่อน ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่
คำสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม”

“มาตรา ๖๗ การตราพระราชบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายให้มี
ผลย้อนหลังเป็นการลงโทษบุคคลในทางอาญา หรือลงโทษ
บุคคลหนักขึ้นกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา
กระทำความผิด จะกระทำมิได้”

“มาตรา ๖๘ การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้อีกเฉพาะที่
ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณ เว้นแต่ในกรณี
จำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์
และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นว่านี้ ต้องขออนุมัติ
จากสภาผู้แทนราษฎรในโอกาสแรกที่พึงกระทำได้”

ถ้าอนุมัติของสภาให้ทำเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่อง
หรือรวมลงไว้ในพระราชบัญญัติโอนเงินในงบประมาณ หรือ
พระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบ
ประมาณประจำปีถัดไป”

“มาตรา ๗๐ ในกรณีพิเศษซึ่งสมควรจะมีแผนการอื่นต่อ
เนื่องกัน อันเป็นราชการแผ่นดินเกี่ยวกับสาธารณูปโภค และ

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๙๕

จำกัดจ่ายเงินแผ่นดินเป็นระยะเวลาสั้นกว่าหนึ่ง จะตราพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ผลผูกมัดงบประมาณประจำปีก็ได้ แต่ระยะเวลาดังกล่าวต้องไม่เกินห้าปี”

“มาตรา ๓๒ ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย และพระราชทานคืนมายังสภาผู้แทนราษฎร หรือมิได้พระราชทานคืนมาภายในหกสัปดาห์ สภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ ถ้าสภาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ให้นำร่างรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงมาภายในสามสัปดาห์ ก็ให้นำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว”

“มาตรา ๓๓ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีการรับรองของนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง กล่าวคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร การจัดสรรหรือรับหรือรักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการค้าประกัน หรือการใช้เงินกู้ หรือร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเงินตรา

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่

“มาตรา ๗๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต่ำกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

ญัตติดังกล่าวในวรรคก่อน ให้ยื่นต่อประธานสภา และให้ประธานสภาแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อกำหนดเวลาสำหรับการเปิดอภิปรายทั่วไป ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๘๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

นายกรัฐมนตรีได้รับแจ้ง แต่คณะรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะขอให้
ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเสียได้ เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องที่
ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์
สำคัญของแผ่นดิน

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๕ สภาจะลงมติใน
ปัญหาที่อภิปรายมิได้

“มาตรา ๗๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิด
อภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้ง
คณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปในสภาสิ้นสุดลง โดยมีชื่อด้วย
มติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทน
ราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ แต่การลงมติในกรณี
เช่นนี้ มิให้กระทำในวันเดียวกันกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด”

มาตรา ๖ ความในหมวด ๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราช
อาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๓๕ ให้แก้ไขเพิ่มเติมตั้ง
ต่อไปนี้

- (๑) ให้แก้เลขหมวด ๔ เป็นเลขหมวด ๕
- (๒) ให้ยกเลิกมาตรา ๔๖ ถึงมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๕๔ มาตรา ๕๗
- (๓) ให้แก้เลขมาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๐ เป็นเลขมาตรา ๘๒ ถึงเลขมาตรา ๘๔ ตามลำดับ
- (๔) ให้แก้เลขมาตรา ๕๕ เป็นเลขมาตรา ๘๓
- (๕) ให้แก้เลขมาตรา ๕๖ เป็นเลขมาตรา ๘๕
- (๖) ให้เพิ่มมาตราดังต่อไปนี้เป็นมาตรา ๘๑ มาตรา ๘๕ ถึงมาตรา ๘๒ มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๖ ถึงมาตรา ๘๘

“มาตรา ๘๑ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะรัฐมนตรีชนคณะ
หนึ่ง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีนายหนึ่ง และรัฐมนตรีอีก
อย่างน้อยสี่สิบนาย อย่างมากยี่สิบแปดนาย

ในการตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้
ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

“ให้คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน”

“มาตรา ๘๕ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควร จะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานสภาขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมของสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ สภาจะลงมติในปัญหาที่เปิดอภิปรายมิได้”

“มาตรา ๘๖ ในระหว่างเวลาบริหารราชการแผ่นดิน ภายหลังจากได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ถ้ามีพฤติการณ์ที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควร คณะรัฐมนตรีจะขอให้สภายืนยันความไว้วางใจอีกครั้งก็ได้”

“มาตรา ๘๗ รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจในคณะ หรือเมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีในขณะที่เข้ารับหน้าที่นั้นสิ้นสุดลง หรือเมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง ในกรณีทั้งสามนี้ คณะรัฐมนตรีที่ออกนั้นต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

นอกจากนี้ความเป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวโดย

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ

“มาตรา ๘๘ ในเหตุฉกฉกรที่ความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความปลอดภัยสาธารณะหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะและจะเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้ทันที่วงที่มิได้กีด เมื่อกรณีเช่นนั้นเกิดขึ้นในระหว่างสภาถูกยุบเลิก พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ในการประชุมสภาคราวต่อไป ให้เสนอพระราชกำหนดนั้นต่อสภาโดยไม่ชักช้า ถ้าสภาอนุมัติแล้ว พระราชกำหนดนั้นก็ให้มีผลเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้าสภาไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นก็เป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

คำอนุมัติและไม่อนุมัติ ให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ”

“มาตรา ๘๙ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้อง
มีกฎหมายเกี่ยวกับการภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้
รับการพิจารณาโดยด่วนและลับ เพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน
พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่น
พระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามความในวรรคก่อน จะต้อง
นำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสองวันนับแต่วันถัดจาก
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา
๘๘ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

“มาตรา ๙๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ประกาศใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมาย
ว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะ
แห่งเป็นการรบด่วน เจ้าหน้าทัฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตาม
กฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก”

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

“ มาตรา ๕๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว และไม่เป็นการขัดกับกฎบัตรขององค์การสหประชาชาติ มติให้คว่ำมตินิยมของสภาผู้แทนราษฎรต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ”

“ มาตรา ๕๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการกำหนดสัตตสัญญาสันติภาพสงบศึก และกำหนดสัตตสัญญาอันกับนานาประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ”

“ มาตรา ๕๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ”

“ มาตรา ๕๔ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่า ”

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๕

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

“มาตรา ๕๗ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอน และการลงโทษข้าราชการ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

✓ “มาตรา ๕๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗ มาตรา ๖๑ และมาตรา ๘๑ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”

มาตรา ๗ ความในหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ ให้แก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

- (๑) ให้แก้ไขเลขหมวด ๕ เป็นเลขหมวด ๖
- (๒) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๕๘ ถึงเลขมาตรา ๕๙ เป็นเลขมาตรา ๕๘ ถึงเลขมาตรา ๑๐๐ ตามลำดับ
- (๓) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๖๐ เป็นเลขมาตรา ๑๐๓
- (๔) ให้เพิ่มมาตราดังต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๐๑ มาตรา ๑๐๒ มาตรา ๑๐๔ มาตรา ๑๐๕

“มาตรา ๑๐๑ การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือทมิข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้”

“มาตรา ๑๐๒ การบัญญัติกฎหมายใหม่ผลเป็นการเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณา เพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้”

“มาตรา ๑๐๔ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ย้าย และถอดถอนผู้พิพากษา”

“มาตรา ๑๐๕ การแต่งตั้ง การย้าย และการถอดถอนผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง และการเลื่อนเงินเดือนผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ”

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๗ และมาตรา ๑๐๖ ถึงมาตรา ๑๑๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕

“หมวด ๗

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๐๖ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลนอกสามคนซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประธานศาลฎีกาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๐๗ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๐๘ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมสภาครั้งแรก

กำหนดวันตั้งกล่าวในวรerkก่อน ให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามความในวรรคแรก สภาจะแต่งตั้งผู้พ้นจากตำแหน่งให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่ก็ได้

มาตรา ๑๐๘ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) เปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๕) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก

มาตรา ๑๑๐ ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกเมื่อเปิดสมัยประชุมสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๘๕

ให้สภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายในกำหนดเวลา
สามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อน ให้หมายถึงวันในสมัย
ประชุม”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในหมวด ๖ ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ ทั้งหมวด และ
ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๘ และมาตรา ๑๑๑

“หมวด ๘

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๑๑ รัฐธรรมนูญจะแก้ไขเพิ่มเติมได้ ก็แต่โดย
เงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี
หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่น้อยกว่าหนึ่งใน
สี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
- (๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ให้สภา
ผู้แทนราษฎรพิจารณาเป็นสามวาระ

- (๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
- (๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ
- (๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในวาระที่สามต่อไป
- (๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
- (๗) เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวข้างบนแล้วให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำแบบัญญัติมาตรา ๗๑ และมาตรา ๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๕

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในหมวด ๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๓๕ และเพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๘ และบทเฉพาะกาลและมาตรา ๑๑๒ ถึงมาตรา ๑๒๓

“หมวด ๘

บทสุดท้าย

มาตรา ๑๑๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๑๔ ถ้าบัญญัติการตัดความรัฐธรรมนูญอันอยู่ในวงงานของสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นอำนาจของสภาจะตัดความ และให้ถือว่า การตัดความของสภาเป็นเด็ดขาด

ในการตัดความรัฐธรรมนูญตามความในวรรคก่อน ต้องมีสมาชิกประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๑๓ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๑๑๔ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัตินั้นต้อง

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๙๕

ด้วยบทบัญญัติมาตรา ๑๑๓ ก็ให้ศาลรอกการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๑๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๑๖ ในวาระเริ่มแรก ภายในระยะเวลาสี่ปี นับแต่วันใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท มีจำนวนเท่ากัน

- (๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งตามบทบัญญัติมาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๖
- (๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นไว้แล้ว ในวันที่ใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

ในระหว่างที่สมาชิกประเภทที่ ๑ ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ ๒ ไปพลางก่อน

มาตรา ๑๑๖ เมื่อได้ใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ไปแล้วหาป็นที่ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดใดได้รับการศึกษาอบรมจบชั้นประถมศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวนเกินกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดในจังหวัดนั้น ก็ให้สมาชิกประเภทที่ ๒ ออกจากตำแหน่งมีจำนวนเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ทำการเลือกตั้งในจังหวัดนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการออกจากตำแหน่งให้เป็นไปตามข้อบังคับซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะได้ตราขึ้น

ในระหว่างที่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามมาตรานี้ ถ้าตำแหน่งสมาชิกประเภทที่ ๒ วางลง โดยมีใช้โดยการออกตามความในวรรคแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ เท่าจำนวนตำแหน่งที่วางลงนั้น

ในกรณีที่จะมีการออกจากตำแหน่งของสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามความในวรรคแรก ให้คณะรัฐมนตรีประกาศจำนวนผู้สมัครเลือกตั้ง ซึ่งได้รับการศึกษาอบรมจบชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในวันที่ ๑ มกราคม ของทุก ๆ ปี

มาตรา ๑๑๖ ในกรณีที่สมาชิกประเภทที่ ๒ จะต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๑๖ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ เพิ่มขึ้นจำนวนเท่ากับจำนวนสมาชิกประเภทที่ ๒ ที่จะต้องออกจากตำแหน่งนั้นภายในวันที่ ๑ เมษายน และให้สมาชิกประเภทที่ ๒ ออกจากตำแหน่งในวันที่สมาชิกประเภทที่ ๑ เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๑๘ ในระหว่างที่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ถ้ามีการยุบสภา ตามความในมาตรา ๖๕ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่ เฉพาะในส่วนสมาชิกประเภทที่ ๑

มาตรา ๑๑๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๕๐ (๒) (๓) (๔) และ (๕) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๙๕ สมาชิกประเภทที่ ๒ คงอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดเวลา

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

ที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๑๕ แต่มิให้มีการประชุมดำเนินการของสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างที่สภาต้องถูกยุบตามความในมาตรา ๖๕

มาตรา ๑๒๐ ก่อนที่จะมีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ใช้อยู่ในวันใช้บังคับรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๑ ให้คณะรัฐมนตรีซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันใช้บังคับรัฐธรรมนูญ คงอยู่ในตำแหน่งบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรต่อไปก่อน และพ้นจากตำแหน่งเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ เข้ารับหน้าที่ และให้นำความในมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๒ ในวาระเริ่มแรก ให้สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๐๖ ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๒๓ เมื่อเลิกมีสมาชิกประเภทที่ ๒ ข้าราชการประจำต้องออกจากตำแหน่งก่อน จึงจะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นได้ "

มาตรา ๑๑ บรรดามาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๓๕ ซึ่งได้มีการแก้ไขมาตราตามรัฐธรรมนูญแล้วนั้น ถ้าได้อ้างถึงบทมาตราใดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๓๕ ให้ถือว่าอ้างถึงบทมาตราตามที่แก้ไขมาตราใหม่นั้น

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี